

DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2024-53-9>

УДК 657.6

Курило Г. С., магістр

Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні

Запорізького національного університету

akroft7@gmail.com

ORCID: 0009-0008-3058-9959

Меліхова Т. О., магістр

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

tanya_zp_zgia@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9934-8722

Феофанов Л. К., к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту

Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні

Запорізького національного університету

feofanovlk@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0753-7412

Макаренко А. П., професор,

професор кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту

Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні

Запорізького національного університету

art2008@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9576-928X

Прус А. Ю., аспірант

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

andreyprus@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5497-7413

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НАДХОДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ВИЯВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ ДЕРЖАВНОЮ АУДИТОРСЬКОЮ ТА ПОДАТКОВОЮ СЛУЖБАМИ

Анотація. Обґрунтування необхідності розробки нових підходів до обліку та аудиту, які підвищать ефективність бухгалтерського обліку та аудиту надходжень основних засобів, достовірності облікової інформації, а також запобігання виявлення порушень з боку державних аудиторських та податкових органів. У роботі розроблено нові документи для обліку та аудиту надходження основних засобів, розрахунку їх собівартості. Надано рекомендації щодо складання нових документів для обліку та аудиту надходження основних засобів, розрахунку їх собівартості. У статті дослідження мають практичне значення для підприємств усіх форм власності, які прагнуть підвищити якість фінансового менеджменту, а також для аудиторів, що займаються перевіркою обліку основних засобів.

Ключові слова: аудит, основні засоби, акт, надходження, первісна вартість, робочий документ аудитора, картка обліку, перевірка.

JEL code classification: L84, M40, H32

Постановка проблеми. Облік надходження основних засобів є важливим аспектом фінансового та управлінського обліку, що безпосередньо впливає на точність фінансової звітності підприємств і організацій. Основні засоби становлять значну частину активів

компанії, а їх облік пов'язаний із різноманітними аспектами, як-от вибір методів оцінки, амортизації та документування процесів, що відбивають економічний стан та фінансову стабільність підприємства. Невідповідність у методах обліку надходження основних засобів або помилки в їхній обробці можуть призводити до неточностей у фінансовій звітності. Аудит надходження основних засобів є не менш важливим та відіграє велику роль у господарській діяльності підприємств. Виняткове значення в аудиті має вдосконалення організації та методики аудиту надходження основних засобів. Таким чином, питання обліку та аудиту надходження основних засобів є актуальним як у теоретичному, так і в практичному аспектах і потребує розробки нових підходів, які б забезпечували підвищення ефективності та прозорості фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В публікаціях вітчизняних авторів висвітлюється теоретичні проблеми обліку та аудиту надходження основних засобів. Розгляду питань обліку та аудиту надходження основних засобів сприяли роботи наступних вчених: М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, М.Т. Білуха, О.М. Голованов, Л.І. Гомберг, М.В. Кужельний, Л.К. Сук, В.П. Завгородній, В.Ф. Палій, В.В. Сопко, В.Г. Лінник, Ф.Ф. Бутинець, О.А. Подолянчук та ін.

Формулювання цілей статті. Обґрунтування необхідності розробки нових підходів до обліку та аудиту, які підвищать точність, ефективність та прозорість бухгалтерського обліку та аудиту надходжень основних засобів, достовірності облікової інформації, а також запобіганню виявлення порушень з боку державних аудиторських та податкових органів.

Виклад основного матеріалу. Вдосконалення методів обліку надходження основних засобів має як наукове, так і практичне значення. З наукової точки зору, це завдання є важливим для розробки нових методологій, що забезпечать точніше відображення економічної сутності операцій з основними засобами. Розв'язання цієї проблеми також сприятиме інтеграції національних стандартів обліку з міжнародними стандартами, що посилять інвестиційну привабливість та прозорість фінансової звітності.

Основні засоби займають велику частину господарського фонду підприємства. Їх частка дозволяє оцінити фінансовий потенціал суб'єкта господарювання. Основними напрямками удосконалення обліку є формування облікової політики основних засобів, удосконалення форм первинних документів обліку основних засобів, доопрацювання положень НП(С)БО 7 «Основні засоби» у зв'язку з пристосуванням їх до сучасних умов господарювання та з метою гармонізації з МСФЗ, комп'ютеризація обліку основних засобів.

При проведенні аудитором перевірки на підприємстві використовується та вивчається багато документації. Іноді виникають ситуації коли аудитори можуть не вірно розуміти висновки один одного. В рамках вдосконалення аудиту, аудитор має взяти за орієнтир те, що робочою документацією буде користуватися, наприклад, інший аудитор, котрий має інший або менший досвід роботи в галузі аудиту. Або при роботі не беруть до уваги всі необхідні документи. Це може вплинути на точність та правдивість формування висновку аудиторської перевірки на підприємстві. Багато проблем аудиту операцій з основними засобами підприємства виникають передусім через недосконалість системи їх обліку.

Одним із варіантів вдосконалення обліку надходження основних засобів на підприємство може стати удосконалена картка обліку основних засобів на підприємстві при придбанні за плату. Розроблений документ буде мати наступний вигляд (рис. 1).

Запропонований документ більш детально висвітлить первісну вартість придбаних основних засобів, що в подальшому зробить процес амортизації більш прозорим та зрозумілим. У графі «Найменування постачальника» підприємство вказує юридичну або фізичну особу, послугами якої воно скористалось. У графі «Вид послуги» вказується наступне: придбання ОЗ, доставка ОЗ, установка ОЗ, монтаж ОЗ, налагодження ОЗ, ремонт ОЗ (за необхідності). Далі вказується первинний документ, на підставі якого була надана послуга. У графі «Місцезнаходження» вказується місце, куди був доставлений ОЗ, або місце в якому надавалась послуга стосовно ОЗ.

Найменування юридичної особи:				ЄРДПОУ:		
Номер картки обліку основного засобу:						
Дата заповнення:						
Найменування основного засобу:						
Складові первісної вартості						
Дата	Найменування постачальника	Вид послуги	Первинний документ	Сума, грн	Місце-знаходження	Підпис відповідальної особи
Разом:				-		

Характеристика ОЗ:

1. Заводський номер: _____

2. Рік випуску: _____

3. Номер паспорту, модель: _____

4. Додаткові комплектуючі до основного засобу:

1. _____

2. _____

3. _____

5. Інше: _____

Картку заповнив: _____ Підпис: _____

Рис. 1. Картка обліку основних засобів

Джерело: складено авторами

Також пропонуємо удосконалену методику аудиту надходження основних засобів, що зробить процес більш змістовним та точним.

Таблиця 1

Тест внутрішнього аудиту надходження основних засобів

№	Зміст питання	Варіант відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1	2	3	4	5	6
1. Загальні питання					
1	Чи затверджується первинними документами придбання основних засобів?				
2	Чи в наявності усі акти приймання-передачі, накладні, договори на придбання та ін.?				
3	Чи виконуються умови договорів (оплата, строки поставок, відповідність характеристикам)?				
4	Чи правильно класифіковані основні засоби та віднесення на відповідні рахунки?				
5	Чи правильно обліковуються основні засоби у бухгалтерських реєстрах?				
6	Доступ до записів про облік та рух основних засобів мають лише відповідальні особи?				
7	Чи є в наявності технічна документація до основних засобів?				
8	Чи були відмови у постачанні основних засобів?				
9	Чи є основні засоби, що не використовуються у господарській діяльності?				
10	Особи, які займаються обліком основних засобів мають фахову освіту?				

Джерело: складено авторами

Удосконалений план аудиту надходження основних засобів наведений у таблиці 2.

Таблиця 2

План аудиту надходження основних засобів

№	Етап аудиторської перевірки	Зміст	Термін виконання	Виконавець	Підпис
1	Підготовчий	Оцінка внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, призначення аудиторської групи або аудитора для проведення аудиту. Складання програми аудиту. Збір документів для перевірки.			
2	Оцінка ризиків	Виявлення потенційних ризиків, що можуть бути при надходженні основних засобів			
3	Основний	Аналіз попередніх аудиторських перевірок. Перевірка договорів, актів приймання-передачі та ін. Виконання аудиторських процедур відповідно до програми аудиту, оформлення робочих документів, коригування програми аудиту.			
4	Заключний	Підготовка висновків та рекомендацій за даними аудиту.			

Джерело: складено авторами

Таблиця 3

Програма аудиту надходження основних засобів

№	Завдання	Аудиторські процедури	Джерела інформації	Період проведення	Виконавець	Приймітки
1	Перевірка відповідності політики обліку	Ознайомлення з обліковою політикою щодо основних засобів	Облікова політика підприємства			
2	Перевірка документального супроводу	Перевірка правильності та наявності супроводжуючих документів	Договори, накладні, акти приймання-передачі			
3	Вивчення договорів з постачальниками	Перевірка умов договорів: суми, строки, кількість основних засобів	Договори на поставку, акти приймання			
4	Перевірка фізичної наявності основних засобів	Проведення інвентаризації основних засобів, перевірка наявності у місцях використання	Інвентаризаційні відомості, облікові документи			
5	Оцінка відображення у бухгалтерському обліку	Перевірити, чи правильно відображені основні засоби на бухгалтерських рахунках	Баланс, Головна книга			
6	Перевірка та виконання зовнішніх рекомендацій (якщо такі є)	Перевірити рекомендації зовнішніх аудиторів та оцінити виконання їх підприємством	Звіт аудитора, рекомендації			
7	Підготовка звіту та рекомендацій	Скласти аудиторський звіт за результатами перевірки та формулювання рекомендацій	Результати аудиту, робочі документи аудитора			

Джерело: складено авторами

Таблиця 4

Робочий документ ОЗ-1 – Акт перевірки надходження основних засобів

Дата надходження	Найменування об'єкта ОЗ	Найменування постачальника	Інвентарний №	За даними підприємства		За даними аудиту		Відхилення		Особа, що перевіряє	Підпис відповідальної особи
				К-ть, шт.	Вартість, грн	К-ть, шт.	Вартість, грн	К-ть, шт.	Вартість, грн		
	-										
	-										
Разом:											
Зауваження: _____											

Джерело: складено авторами

Таблиця 5

Робочий документ ОЗ-2 – Акт перевірки додаткових комплектуючих основних засобів

Назва основного засобу	Інвентарний № ОЗ	Назва комплектуючих ОЗ	Інвентарний № комплектуючих ОЗ	К-ть, шт.	Дата надходження	Місце знаходження	Сума, грн	Наявність гарантійних документів (так/ні)
Відповідність якісним стандартам та технічним умовам:								
Візуальна перевірка на наявність дефектів:								

Джерело: складено авторами

Таблиця 6

Робочий документ ОЗ-3 – Акт перевірки правильності складання первинних документів

Дата перевірки: _____

Підприємство, що перевіряється: _____

1. Перевірка реквізитів первинних документів.

№	Критерій	Наявність (так/ні)	Примітки
1	Найменування документа		
2	Номер документа		
3	Дата складання документа		
4	Назва підприємства		
5	Зміст операції		
6	Одиниці виміру та кількість		
7	Підпис відповідальної особи		
8	Місце складання (за потреби)		

Відповідність законодавчим вимогам: _____

Джерело: складено авторами

**Робочий документ ОЗ-4 – Акт перевірки правильності нарахування первісної вартості
основного засобу при придбанні за оплату**

Найменування основного засобу: _____

Інвентарний номер: _____

Дата придбання: _____

№	Компонент первісної вартості	Первинний документ	Сума, грн	Примітки
1	Вартість придбання			
2	Транспортні витрати			
3	Витрати на монтаж			
4	Інші витрати, пов'язані з придбанням			
...				
	Разом			

Включення всіх необхідних витрат до первісної вартості відповідно до облікової політики підприємства: ТАК / НІ

Наявність усіх документів, що підтверджують витрати: ТАК / НІ

Документи, що відсутні (якщо такі є): _____

Джерело: складено авторами

Удосконалення аудиту надходження основних засобів надає підприємствам значні переваги, включаючи підвищення точності бухгалтерського обліку, оптимізацію витрат і зниження ризику шахрайства. Покращений контроль над активами дозволяє краще керувати ресурсами та забезпечує відповідність вимогам законодавства. Це допомагає підвищити прозорість управління, інвестиційну привабливість і допомогти підприємству ефективніше досягати стратегічних цілей.

Висновки. Удосконалення обліку та аудиту основних засобів є важливим аспектом забезпечення фінансової прозорості та економічної ефективності діяльності підприємств. Здійснення аудиторської перевірки основних засобів є невід'ємною частиною функціонування підприємства, оскільки це впливає на фінансові результати діяльності. При проведенні аудиту основних засобів, аудитор повинен керуватися у своїй діяльності інформаційними джерелами (документами) та методами, які дають йому змогу отримати інформацію про достовірність та правильність відображення в обліку та звітності операцій з основними засобами на підприємстві. На основі сучасних підходів можна зробити висновок, що правильне формування первісної вартості, та дотримання стандартів бухгалтерського обліку дозволяє підвищити достовірність фінансової звітності та мінімізувати ризики податкових і фінансових порушень. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці автоматизованих методів контролю та обліку, інтеграції новітніх інформаційних технологій для підвищення точності даних та забезпечення доступу до них у режимі реального часу, вивченні впливу міжнародних стандартів на національну практику бухгалтерського обліку. Це сприятиме підвищенню якості обліку, аудиту та ефективності управління основними засобами на підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Дзюба Т. Інформаційна модель для вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління економічним потенціалом. *Scientific horizons*. 2021. Т. 24. № 2. С. 54–59.
2. Макаренко А.П., Мелікова Т.О., Безкоста Г.М. Аудит : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 240 с.
3. Макаренко А.П., Мелікова Т.О., Безкоста Г.М. Організація і методика аудиту: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. 328 с.
4. Антонюк О., Коваль Н., Савицька С., Мулік Ю., Кузик Н., Кошинець М. Розвиток внутрішнього контролю та аудиту в Україні. *Independent Journal of Management & Production*. 2021. Т. 12(6).
5. Макаренко А.П., Мелікова Т.О., Чакалова Н.С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті: монографія Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 280 с.

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 07.11.2024).
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства фінансів України 20.01.2001 р. № 47/5238.
8. Подолянчук О.А. Методика і аналіз аудиту обліку основних засобів. Вінниця : ВНАУ, 2012. 80 с.
9. Візиренко С.В. Удосконалення аудиту основних засобів. Актуальні питання обліку, аналізу і аудиту: теорія та практика: колективна монографія у 2 т. / за ред. П.Й. Атамас. Дніпро: ФОП Дробязко С. І., 2014. 318 с.
10. Меліхова Т.О., Буркова О. Розробка програми аудиту ефективності використання основних засобів на підприємстві. Ч. 4. Економічний аналіз. Запоріжжя, 2012. 264 с.

References:

1. Dziuba T. (2021). Information model for improving the accounting and analytical support of economic potential management. *Scientific horizons*, no. 24(2), pp. 54–59. (in Ukrainian)
2. Makarenko A. P., Melikova, T.O., Bezcosta G. M. (2016). Audit: a textbook. Zaporizhzhia: ZGIA. (in Ukrainian)
3. Makarenko A. P., Melikova T., Bezcosta H. (2015). Organisation and methods of audit: a textbook. Zaporizhzhia: ZGIA. (in Ukrainian)
4. Antoniuk O., Koval N., Savvytska S., Mulik Y., Kuzyk N., Koshchynets M.(2021). Development of internal control and audit in Ukraine. *Independent Journal of Management & Production*, no. 12(6). (in Ukrainian)
5. Makarenko A. P., Melikova T., Chakalova N. (2020). Theory and methods of documenting in accounting and auditing: a monograph Zaporizhzhia: ZNU. (in Ukrainian)
6. On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated 16.07.1999 No. 996-XIV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed November 7, 2024). (in Ukrainian)
7. National Accounting Regulation (Standard) 7 ‘Fixed Assets’, approved by the Order of the Ministry of Finance of Ukraine of 20.01.2001 No. 47/5238.
8. Podolanchuk, O. A. (2012). Methodology and analysis of the audit of fixed assets accounting. Vinnytsia: VNAU. (in Ukrainian)
9. Vizirenko, S. V. (2014). Improving the audit of fixed assets. Topical issues of accounting, analysis and audit: theory and practice: a collective monograph in 2 volumes, edited by P.Y. Atamas. Dnipro: FOP Drobyazko S. I. (in Ukrainian)
10. Melikhova, T. O., Burkova, O. (2012). Development of an audit programme for the efficiency of fixed assets use at the enterprise: part 4. Economic analysis. Zaporizhzhia. (in Ukrainian)

Kurylo H. S., Master Student

*Yuri Potebnyi Engineering Education and Research Institute
Zaporizhzhia National University
akroft7@gmail.com*

ORCID: 0009-0008-3058-9959

Melikhova T. O., Master Student

*Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
tanya_zp_zgia@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9934-8722*

Feofanov L. K., PhD in Economics, Docent,

*Associate Professor at the Department of Accounting, Analysis, Taxation and Audit
Yuri Potebnyi Engineering Education and Research Institute
Zaporizhzhia National University
feofanovlk@gmail.com*

ORCID: 0000-0002-0753-7412

Makarenko A. P., Professor,

*Professor at the Department of Accounting, Analysis, Taxation and Audit
Yuri Potebnyi Engineering Education and Research Institute
Zaporizhzhia National University
apm2008@ukr.net*

ORCID: 0000-0002-9576-928X

Prus A. Yu., Postgraduate Student

*Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
andreyprus@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5497-7413*

IMPROVING ACCOUNTING AND AUDITING OF FIXED ASSETS RECEIPTS TO PREVENT VIOLATIONS BY THE STATE AUDIT AND TAX SERVICES

Abstract. *Task statement. To substantiate the need to develop new approaches to accounting and auditing that will increase the accuracy, efficiency and transparency of accounting and auditing of fixed asset receipts, the reliability of accounting information, and prevent the detection of violations by state audit and tax authorities. Methodology. Various methods and approaches were used in the process of performing the tasks in this paper. The abstract and logical method was used to define the research objectives. The analytical and monographic approach was used to analyse the literature. Research results. The paper considers topical issues related to the improvement of accounting and audit of receipts of fixed assets at enterprises. Particular attention is paid to the development of new documents for accounting and auditing the receipt of fixed assets, calculation of their cost. Scientific novelty. The article provides recommendations on the preparation of new documents for accounting and auditing the receipt of fixed assets, calculation of their cost, which will help to improve the efficiency of accounting procedures and audit quality. Practical significance. The research in the article is of practical importance for enterprises of all forms of ownership seeking to improve the quality of financial management, as well as for auditors involved in the audit of fixed assets. Improvements are important for ensuring proper financial control and reducing the risks of financial sanctions from the State Audit Service of Ukraine and tax authorities. Therefore, high-quality accounting and auditing of the receipt of fixed assets is an important component of the successful operation of an enterprise.*

Keywords: *audit, fixed assets, act, receipt, initial cost, auditor's working document, accounting card, inspection.*